HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אותביה חמש ומאחר דלא תניא חמש מ"ט אותביה אמר רב פפא אנא סברי לאו גמרא היא בידיה והדר ביה ולא ידענא דגמרא היא בידיה ולא הדר ביה: רבי אלעזר בן עזריה אומר כו': אמר רב יוסף כמאן מתרגמינן מפורצנין ועד עיצורין כר' יוסי: **מתני'** (א) [א]סתם נזירות ל' יום [ב]גילח או שגילחוהו לסטים סותר ל' יום [ג]נזיר שגילח בין בזוג בין בתער או שסיפסף כל שהוא חייב: **גמ'** איבעיא להו האי (א) מזיא מלתחת רבי או מלעיל למאי נפקא מינה לנזיר שגילחוהו ליסטים ושיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו אי אמרת מלתחת רבי נזירות הא שקליה אלא אי אמרת מלעיל רבי מאי דאקדיש הא קאים ת"ש מהא אינבא חיה דקאים בעיקבא דבינתא ואי סלקא דעתך מלתחת רבי ברישא דבינתא בעי למיקם לעולם מלתחת רבי ואגב חיותא נחית ואזיל אינבא ת"ש אינבא מתה ברישא דבינתא ואי סלקא דעתך מלעיל רבי בעיקבא דבינתא בעי למיקם התם נמי משום דלית בה חילא שרוגי שריגא ואזיל תא שמע מבלורית דכושיים דבתר דמגדלין לה רפיא מלתחת התם נמי איידי דקמטא היא משיכבא דרפיא תא שמע מסקרתא דרפי עמרא מלתחת [ג]ותניא ותו כד צבעי סביא דיקנהון חוורן

עיקבי

א"ר פפא אנא סברי. סברא הוא בידיה דכי אכיל חרצן חייב שתים על חרצן ועל מכל אשר יעשה וסברי אותיב ליה תיובתא משום דלא נהירא ליה(ג) מילתא וליהדר ביה: **ולא ידענא דגמרא היא בידיה.** מרביה ומש"ה לא הדר ביה: רבי אלעזר בן עזריה אית ליה כרבי יוסי מדקאמר שני חרצנים וזג משמע דלזג א' איכא ב' חרצנים: **פורצנין.** דמשמע פנימי כגון אפי' פרצידא דתותי קלא דאמר בריש פ"ק דמס' תענית (ד' ז.) דהיינו גרעינין: **עילורין.** משמע חיצונים שסוחט א] מהמשקה כדכתיב (בראשית מ) ואשחט אותם ומתרגמינן ועצרית יתהון: **מתני' גילח או שגילחוהו ליסטין.** משמע בין באונס בין ברצון בתוך ימי נזירותו בין בנזירות מרובה בין בנזירות מועטת: **סותר ל' יום.** לפי שאין גידול שיער בפחות מל' יום: **או שסיפסף כל שהוא.** שתלש קצת בראש השיער: **גמ' איבעיא להו בינתא מלתחת רבי.** האי שיער מלתחת רבי בסמוך לבשר ב] יוצא מן הראש וגדל וראשו כדקאי קאי: **או מלעיל רבי.** שראש השער מתגדל ויוצא מאיליו (ב) ומתגדל ג] ועיקרו כדקאי קאי: **למאי נפקא מינה לנזיר שגילחוהו ליסטין ושיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו א"א דהאי בינתא מלתחת רבי.** הילכך (ג) למאי דאקדיש שקליה וסותר ד] נזירותו: **ואי אמרת מלעיל רבי.** הואיל ושיירו בו כדי לכוף בו ראשו לעיקרו דאיכא למימר ה]דמאי דאקדיש קאי אכתי אית ליה למיעבד תגלחת מצוה ואינו סותר: **ת"ש מהאי אינבא חיה.** ו]לינטרי"ש בלע"ז דהוא מבילי כינים: **דקיימא בעיקבא דבינתא.** בעיקר השיער סמוך לבשר: **ואי ס"ד דהאי בינתא מלתחת רבי.** אישתכח דכי נפיק ז]שערא נפיק אינבא לבר: ח]**ברישא דבינתא איבעי ליה למיקם.** אינבא אלא לאו ש"מ מדקיימא אינבא בהדי בישרא דמלעיל רבי ואינבא בבינתא כדקאי קאי: **לעולם מלתחת רבי.** והא דלא קיימא ברישא דבינתא: ט]**ואגב חיותא.** דאית בה נחתא ואזלה לתחת לבהדי בישרא: **ת"ש** י]**מדהאי אינבא מתה** כ]**קיימא ברישא דבינתא.** ואי ס"ד דהאי בינתא מלעיל רבי אישתכח דכי היכי דמעיקרא קיימא ל]בעיקרא דבינתא הכי נמי איבעי לה למיקם השתא בעיקרא דבינתא: **התם נמי משום דלית בה חילא.** שאין בה כח דהא הויא מתה: **שרוגי קא משתרגא.** משתמטא ואזלה כלפי רישא דבינתא מש"ה קיימא לה התם ולעולם מלעיל רבי: **ת"ש מבלורית של כושיים דבתר דגדלין לה.** שמקלעין את השיער זה בזה: **רפיא מלתחת.** סמוך לבשר ומדרפיא לתחת לבהדי בישרא ולא מלעיל ש"מ דמלתחת הנך השיער ויצא (ד) מש"ה מרפו להני שערי מלתחת ולא מקלעי באידך בינתא: **לעולם מלעיל רבי והתם נמי איידי דקמטא** (ה). שמהדק בלורית ודוחק מעצמו למטה מחמת מ]הגדל כששוכב עליה: **ומשיכבא הוא דרפיא.** מחמת שכיבה הוא ששוכב על הבלורית רפיא לה מלתחת: **מסקרתא דרפי עמרא מלתחת ותניא.** כלומר עד השתא (ו) בעינן לפרושי לך ממידי דסברא דלא תליא במידי דתניא אלא השתא איכא למישמע מהא ד)דסוקרין על העשירי לשום מעשר דמתקשר כל השיער ביחד מחמת הצבע של סיקרא ולבתר הכי רפיא עמרא מלתחת ומאי טעמא לאו משום דההוא דרפי רבי ליה לבתר הכי

וש"מ

והא אותביה חמש ומאחר דלא תניא מ"ט אותביה. כלומר והלא רב פפא עצמו היה מקשה מיניה לאביי ואי תנא לא תני ה' מ"ט אותביה הוא: **א"ר פפא אנא סברי לאו גמרא הוה בידיה.** לכך בדיתי מלבי והוספתי על לשון הברייתא חמש ולהקשות לאביי לראות אם מדעתו אמרה למימרא דידיה דאז בקל יחזור מדבריו ולא ידחוק לתרץ הברייתא לדבריו ולא ידענא דגמרא הוה בידיה ואותבינ' ולא הדר ביה ולכך בחנתי דגמרא הוה בידיה: א]**מחרצנים** מפורצנים. דהיינו הגרעינין וכן במס' ע"ז (דף לד:) פורצנים דיין נסך ועלורין היינו הקליפה ואשחט מתרגמי' ועצרית וסחיטה היינו בקליפה שיסחוט הקליפה החיצונה שיש בה לחלוחית קצת ולא בגרעיניה: **סתם** נזירות ל' יום. כבר שנינו זה בפ"ק (דף ה.) ואיידי דבעי למתני גילח או שגלחוהו לסטים סותר ל' יום תני נמי סתם [נזירות] שלשים יום ב] וטעמא דסותר ל' יום משום דבעיא נזירות שיעלה לו תגלחת של מצוה כדי שיהא שערו גדל כפי שראוי לגדל כסתם נזירות דהיינו שלשים יום ומיירי שגלחוהו ביום מלאת שהרי אם גלחוהו בשנים(ה) או יותר למה יסתור את הכל איך1 יחזור וימנה מה שמנה כבר ואולי הכי נמי קאמר סותר עד שיהו שערותיו כדי שלשים יום כך נמצא בפירוש ה"ר יצחק והלכך בנזירות של [ס']2 אם גלחוהו ביום שלשים אינו סותר כלום דאיכא עדיין גידול שער קודם יום תגלחת ואם גלחוהו אחר שכלו ימיו ג][ואין] גידול שער סותר [ל'] לרבנן כדמוכח בגמרא: **נזיר** שגילח בין ד] במספרים: או שסיפסף. פירוש תלש: כל שהוא. אפי' שער אחד לוקה עליו מיירי3 שעוקר השיער מעיקרו ומשחיתו מן השורש כעין תער דלוקה מקרא דתער לא יעבור על ראשו דמרבינן בגמרא שאר המעבירין: **שער** מלתחת רבי. משרשו מעיקרו4 הוא מגביה וגדל מה5 שהשער גדל מתמר ועולה הסמוך לראש אחר ימים יהיה ברחוק: או מלעיל רבי. מראש השער הולך וגדל אבל סמוך לראש אין [זז] ממקומו: **ושיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו.** בכל שער ושער [שיעורא] בעלמא הוא ובסמוך אמר ה] שבו6 ליגדל השער בז' ימים ובכך יש חשיבות שער: **ואי אמרת מלתחת רבי נזירותו הא שקליה.** כלומר השיער שהקדיש ביום נזרו זה נטלו וגלחו וזה ששיירו בו כדי לכוף אין זה משער שהיה לו משעת קבלת נזרו אלא צמח בו אחר כן וסותר אחרי שלא נשתייר מאותו שער שהיה בקבלת נזרו ואי אמרת מלעיל רבי מאי דאקדיש קאי לאותו ששיירו ודאי מאותו שיער שהקדיש ובכך הוי שיעור חשוב ואינו סותר כלום: **ת"ש מהאי אינבא.** פירוש ביצי כינים: דקאי בעיקרא. פירוש בעיקר השיער סמוך לראש ולא תלא משם בגידול שער ש"מ דמלעיל רבי ומש"ה השער שסמוך לראש כדקאי קאי. דאי מלתחת רבי ברישא דבינתא בעי למיקם האינבא ו] והשער הולך וגדל מעיקרו ולמעלה: **אגב** חיותא נחת ואזיל. אינבא הוא יורד7 למטה כשהשער גדל מלמעלה8 מרוס הראש: **ברישא** דבינתא. לאו9 ברישא אלא ברחוק מן הראש קאמר: **ואי ס"ד מלעיל רבי בעיקרא דבינתא בעי למיקם** [במקום] שעמדה כשהיתה חיה שהרי שם מתה: **התם** נמי משום דלית בה חילא. כלומר בזו שהרי מתה שמטה ואזלה ז] מחוברת10 ויורדת לראש השער שהוא תלוי למטה לצד הארץ ואין לה כח להאחז למעלה לצד הראש: **ת"ש מבלורית של כושיים**11 שמניחים בלוריות [בראשיהם] לשם ע"ז ובשער אין12 מגלחין כל סביב ראשו ומה שהיו מניחין הן גידלו13 אותה כקליעה סמוך14 לראש ואינו15 מהודק כבראשונה ואי מלעיל רבי אמאי16 אלא ודאי מלתחת רבי ונדחית הקליעה לפנים והלאה מן הראש ונמצא כי בשער שסמוך לראש אינו קלוע ולכך הוי כפרוע17 ומשני איידי דקמטא היא משיכבא רפיא ממה שהוא שוכב עליה נוסעת ממקומה ונרפית סמוך לראש:

עיקבי

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה א סמג לאוין רמג:

מד ב מיי' שם פ"ו הלכה א:

מה ג מיי' שם פ"ה הלכה יא:

הגהות התוספות

1. צ"ל אך. 2. בס"א ק'. 3. צ"ל ומיירי. 4. צ"ל ומעיקרו. 5. צ"ל וכל מה. 6. צ"ל שזה גידול. 7. צ"ל היא יורדת. 8. צ"ל למעלה. 9. צ"ל לאו דוקא. 10. צ"ל מחיבורה. 11. בס"י איתא גוים בין בגמ' בין ברש"י בין בתוס' וכ"ה בפי' הרא"ש ז"ל לפניו. 12. צ"ל והשער כן. 13. צ"ל גודלין. 14. צ"ל וסמוך. 15. צ"ל אינו. 16. צ"ל אמאי רפיא. 17. צ"ל רפוי.

פי' הרא"ש

והא אותביה רב פפא ה'. רב פפא הקשה מהך ברייתא לאביי ואי איתא ללקי שש ואי לא תנא תנא מנינא א"כ מאי אותביה ומשני דרב פפא הגיה ה' בברייתא כדי לידע אי אביי גמרא גמיר לה או מסברא אמרה ניהלה. דאי מסברא הוה אמר ניהלה כשהקשה לו מן הברייתא הוה הדר ביה: הזגים אילו הפנימיים. הגרעינים ר' יוסי היה נותן סימן כדי שלא תטעה זוג של בהמה דהחיצון קרוי זוג: סתם נזירות ל' יום. כבר תנינא לעיל ולא תני הכא אלא אגב דבעי למתני סיפא גילח או שגלחוהו לסטים סותר ל' יום. פי' סותר עד שיהיה לו גידול שער של ל' יום ביום תגלחת של מצוה כגון אם גלחוהו ביום מלאת [צריך למנות] ל' יום פעם אחרת ואם גלחוהו לאחר ח' מונה מקצת כאותן ימים ח' ומשלים עליהם נזירותו כדי שיהיה לו גידול שער של ל' יום ביום תגלחת של מצוה: ר"א בר יוסי ס"ל מדתקני ב' חרצנים וזגים. אלמא לב' חרצנים יש לה זג אחד. מפורצני' ועד עיצורין. משמע דזג (הוה) הוא החיצון שעוצרין אותו להוציא ממנו יין: האי ביניתיה. פי' שער מלתחת רבי מתחתיתו דהיינו מקום חבורו ממש הוא עולה וגדל: או מלעיל. היינו מצד החיצון. וקרי ליה מלעיל לפי שהוא זקוף למעלה כשהשער קטן: ושיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו בכל שער ושער והיינו שיעור חשוב בשער כדאמרינן בשמעתין שכך דרכו להיות גדול בתוך ז' ימים: אי אמרת מלתחת רבי הרי לא שייר בו כדי לכוף ראשו לעיקרו משער שהיה בו בשעת קבלת נזרו וצריך לסתור: אלא א"א מלעיל רבי מאי דאקדיש הא קאי ונשאר בו שיעור חשוב משער שהיה בו בשעת קבלת נזרו ואינו צריך לסתור: ת"ש מאינבא חיה. לנטש בלע"ז דקאי בעיקר דביניתא תדיר הם נמצאים בשער סמוך לראש כי שם היא גדלה ואינה זזה משם: ואי ס"ד מלתחת רבי ברישא דביניתא בעי למיקם. לפי גדול השער היה לו להתרחק מן הראש עד שלבסוף תמצא בסוף השער אלא ודאי מלעיל רבי הלכך אינה זזה ממקומה: ומשני דלעולם מלתחת רבי אלא דאגב חיותיה נחית ואזיל ומתקרבת תמיד אצל הראש להתקיים מזיעת האדם ולחותו: ת"ש מאינבא מתה שנמצאת בסוף השער. אלמא מלתחת רבי. ולכך היא מתרחקת מן הראש כפי גידול שער. דאי מלעיל רבי לא תזוז ממקומה ותמצא תמיד אצל הראש: ומשני לעולם מלעיל רבי ומשום דלית בה חיותה (משתרש) [משתרבב] ויורדת למטה. ת"ש מבלורית של גוים שמגדילים בלורית לשם עבודת כוכבים. וכשהם מסתפרים מגלחים סביב ראשם ומה שהם מניחים עושים אותם כמין קליעה ובסוף הקליעה כלפי הראש עושים קשר כדי להיות הקליעה קיימא וכשהם גדלים והולכים רפה הקשר סמוך לשער ואינו מהודק כבתחילה: ומשני איידי דקמטא משכבא. ע"י השכבה ששוכב עליו נקמט והולך ורפה: ת"ש מסקרתא דרפי עמרא מלתחת. סקרתא. מין צבע אדום שצבעין בהן בהמות ובמקום הצבע מתרפה הצמר אצל הגוף הבמה. ואח"כ מתרפה הצמר אצל מקום עיקרו ואי מלעיל רבי אמאי מתרפה: ומסביא דצבעין דקניהון. יש זקנים צובעין זקניהם שחורים כדי שיהיו נראים כבחורים. וחיוורין עיקרי נימהון וכשהשער גדל נראים

מסורת הש"ס

א) לעיל ה. נדרים ד: תענית יז. סנהדרין כב: מ"ק יט:, ב) [צ"ל ותנן], ג) [לי. רש"ש], ד) בכורות נח:, ה) נ"א בכ',

נוסחת הריב"ן

א] שסוחט מהם משקה: ב] וכגון שצומח ויוצא מן הראש וגדל מלמטה בצד הראש מלמעלה עד סופו הס"ד: ג] ומתגדל מלמעלה למטה ממקום שסופו עכשיו לעת גמר גידולו מתחיל לגדל ומתגדל עד עיקר הראש הס"ד: ד] וסותר כל: ה] דהאי: ו] לינדיני"ש: ז] (שערא נפיק) ליתא בכ"י: ח] דברישא: ט] דאגב: י] מהאי: כ] דלעולם קיימא: ל] בעיקבא כו' השתא בעיקבא: מ] הגדיל:

הגהות הב"ח

(א) גמ' איבעיא להו האי (מזיא) תז"מ וכ"ב מדברי רש"י משמע דגרס בינתא: (ב) רש"י ד"ה או מלעיל וכו' מאיליו ועיקרו כצ"ל ותיבת ומתגדל נמחק: (ג) ד"ה למאי נ"מ וכו' הלכך מאי דאקדיש: (ד) ד"ה רפיא מלתחת וכו' ומשום הכי מרפו להני שערי מלתחת דלא מקלעי: (ה) ד"ה לעולם וכו' דקמטא היא שמהדק בלורית ודוחק מעצמו למטה הגדל מחמת ששוכב עליה ומשיכבא כצ"ל והד"א: (ו) ד"ה מסקרתא וכו' עד השתא בעינא לפרושי וכו' במידי דתניא אבל השתא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה מחרצנים מפורצנים. תיבת מחרצנים נמחק וכ"ב מתרגמינן: ב] ד"ה סתם נזירות וכו' שלשים יום דטעמא וכו' משום דבעינן כדי נזירות בשעת תגלחת של מצוה שיהא כצ"ל. א"מ: ג] בא"ד ואם גלחוהו וכו' ואין גידול שער סותר ל' לרבנן. מן ואין עד לרבנן נמחק. וכ"ב לגידול שער סותר לכ"ע מדרבנן. כצ"ל א"מ. ויעוש"ה: ד] ד"ה נזיר שגלח בין בזוג מספרים וכו' כצ"ל: ה] ד"ה ושיירו וכו' ובסמוך אמר שבו. תיבת שבו נמחק. וכ"ב שיעור: ו] ד"ה ש"מ וכו' בעי למיקס האינבא שהשער כצ"ל: ז] ד"ה התם וכו' שמטה ואזלה. תיבת מחוברת נמחק. וכ"ב מעיקרא:

לעזי רש"י

לינטרי"ש ביצי-כינים.